

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS IN THE TOURIST SPHERE AT THE MODERN STAGE OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC RELATIONS

У статті розглянуто проблеми вдосконалення сучасної професійної туристичної освіти. Визначено основні теоретичні аспекти професійної підготовки студентів туристичної сфери та реалізації цієї підготовки у сучасних зовнішньоекономічних та соціокультурних умовах, а саме: ціль, завдання, компоненти (етапи) професійної підготовки сучасного менеджера з туризму, компоненти змісту професійної освіти, дидактичні засади, закономірності тощо. Визначено, що сучасний спеціаліст сфери туризму повинен мати вміння вчитися і переучитися (адаптуватися) в міру потреби, знаходити нестандартні шляхи вирішення професійних проблемних ситуацій, володіти широким спектром компетенцій, що дає йому змогу здійснювати всі напрями багатофункціональної професійної діяльності на високому рівні та бути більш компетентним. Визначено завдання професійної туристської підготовки майбутніх спеціалістів, а саме: розвиток професійного інтересу до туризму та спонукання до придбання знань, умінь та навичок, необхідних для туристичної роботи; розвиток здібностей самостійно працювати з метою поглиблення своїх знань та вдосконалення професійних умінь та навичок, необхідних для залучення людей до занять туризмом; формування науково обґрунтованих поглядів та переконань, необхідних для плідної професійної діяльності.

Ключові слова: туризм, професійна підготовка, зовнішньоекономічні зв'язки, професійна компетентність, принципи.

В статье рассмотрены проблемы усовершенствования современного професси-

онального туристического образования. Определены основные теоретические аспекты профессиональной подготовки студентов туристической сферы и реализации этой подготовки в современных внешнеэкономических и социокультурных условиях, а именно: цель, задачи, компоненты (этапы) профессиональной подготовки современного менеджера по туризму, компоненты содержания профессионального образования, дидактические основы, закономерности и т. д. Определено, что современный специалист сферы туризма должен иметь умение учиться и переучиваться (адаптироваться) при необходимости, находить нестандартные пути решения профессиональных проблемных ситуаций, владеть широким спектром компетенций, что позволяет ему осуществлять все направления многофункциональной профессиональной деятельности на высоком уровне. В статье также определены задачи профессиональной туристской подготовки будущих специалистов, а именно: развитие профессионального интереса к туризму и побуждение к приобретению знаний, умений и навыков, необходимых для работы; развитие способностей самостоятельно работать с целью углубления своих знаний и усовершенствования профессиональных умений и навыков, необходимых для привлечения людей к занятию туризмом; формирование научно обоснованных взглядов и убеждений, необходимых для плодотворной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: туризм, профессиональная подготовка, внешнеэкономические связи, профессиональная компетентность, принципы.

УДК 371

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct62-27>

Тюріна Д.М.

к.пед.н., доцент
Національний університет
цивільного захисту України

Трусова В.

студентка
Національний університет
цивільного захисту України

Tiurina Dina

National University
of Civil Defense of Ukraine

Trusova Viktoriia

National University
of Civil Defense of Ukraine

The article deals with the problems of improving modern professional tourism education. The paper defines the main theoretical aspects of professional training of students in the tourism sector and the implementation of this training in modern foreign economic and socio-cultural conditions, namely: the goal, objectives, components (stages) of professional training of a modern tourism manager, components of the content of vocational education, didactic foundations, patterns and etc. It has been determined that a modern tourism specialist must have the ability to learn and retrain (adapt) if necessary, find non-standard solutions to professional problem situations, possess a wide range of competencies, which allows him to carry out all areas of multifunctional professional activity at a high level. The article also defines the tasks of professional tourist training of future specialists, namely: the development of professional interest in tourism and the motivation to acquire knowledge, skills and abilities necessary for work; developing the ability to work independently in order to deepen their knowledge and improve the professional skills necessary to attract people to tourism; the formation of scientifically grounded views and beliefs necessary for a fruitful professional activity. In modern economic and socio-cultural conditions, there is a need to improve professional tourism education. In this regard, it is necessary to develop methodological foundations for the implementation of professional education of future tourism specialists at a qualitatively new level. In our opinion, the implementation of professional training of future managers of the tourism industry, taking into account the positions of competence, systemic, activity and personality-oriented approaches, justified by modern pedagogy of higher education, the integration of traditional and innovative approaches to the organization of the educational process in the context of the formal, aimed at the formation of professional the competence and readiness of students for the implementation of professional activities, will allow modern universities to produce competent specialists who are competitive in the domestic and world labor market in the tourism industry.

Key words: tourism, vocational training, foreign economic relations, professional competence, principles.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення студент туристичної сфери має мати чимало знань та вмінь, щоб йти в ногу з часом, знаходити унікальні альтернативні рішення професійних

проблемних ситуацій, володіти широким спектром компетенцій, що дає йому змогу здійснювати всі напрями багатофункціональної професійної діяльності. Саме такий фахівець необхідний сьогодні

туристичній індустрії для її успішного функціонування та розвитку, що позначиться на підвищенні рівня економіки країни.

Підготовка такого спеціаліста потребує вдосконалення системи професійної освіти, реалізації її на новому рівні в контексті інноваційної парадигми освіти, розроблення ефективної методики, що недосяжно, на нашу думку, без обґрунтування методологічних засад реалізації професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму, вивчення теоретичних аспектів її розроблення та здійснення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання, що присвячені проблемам та перспективам розвитку туризму, професійній підготовці майбутніх менеджерів туризму, ґрунтовно описано у працях вітчизняних учених В.В. Абрамова, М.В. Тонкошкура, Т.А. Дворової, А.П. Коноха, В.К. Федорченка та ін. Дослідження цих учених мають фундаментальний характер, охоплюють проблеми та перспективи розвитку туризму тощо, але проблемам професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму та шляхам щодо їх вирішення приділено недостатньо уваги.

В умовах сьогодення будь-який менеджмент неможливий без використання інформаційних технологій: Інтернет-сайтів, Інтернет-магазинів, систем управління базами даних, систем мережних комунікацій, CRM-систем формалізації процесу управління за допомогою Інтернет-технологій тощо.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі й основних напрямів підготовки менеджерів у сфері туризму в системі професійної освіти для формування у них навичок на сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Можна сказати, що професійна туристична освіта на сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків орієнтована на освоєння п'яти видів туристичного досвіду:

- 1) ефективної практичної туристичної діяльності – послідовний ланцюжок дій з організації туристичних подорожей, що повторюються регулярно;
- 2) пізнавального туристичного досвіду – різнопланові туристичні подорожі, походи, основна ціль яких – відвідування центрів туризму, регіонів, пам'яток місцевого та світового масштабів;
- 3) соціальної взаємодії;
- 4) морально-етичного досвіду поведінки туриста;
- 5) духовного досвіду особистості [2].

Провідною методологічною основою здійснення професійної освіти майбутніх спеціалістів у сфері туризму виступає компетентнісний підхід (скерування освітнього процесу на досягнення інтегральних показників, що включають у себе як базові явища, так і спеціальні компетентності) як певний рівень функціональної грамотності.

На думку В.К. Федорченка, такий підхід є пріоритетною спрямованістю на цілі вектори освіти:

- 1) навчання;
- 2) самовизначення;
- 3) самоактуалізацію;
- 4) соціалізацію;
- 5) розвиток індивідуальності [5].

Поряд із компетентним підходом систему методології професійної підготовки менеджерів туристичної індустрії становлять діяльнісний (скерування на застосування теоретичних знань на практиці, розвиток знань про спеціальні явища, формування здібностей до самостійної діяльності і командної роботи), системний та особистісно-орієнтований підходи.

Виходячи з вищевикладеного, визначимо основну мету реалізації професійної підготовки студентів сфери туризму за сучасних умов: формування професійної компетентності та готовності студентів до реалізації багатofункціональної професійної діяльності на високому рівні ефективності. Ця мета потребує вирішення таких завдань:

- 1) сформувати систему психолого-педагогічних, природничих, гуманітарних, професійно-практичних туристичних знань;
- 2) сформувати ціннісне ставлення до організації професійної діяльності у сфері туризму та відповідальне ставлення до її учасників;
- 3) сформувати навички щодо організації різних форм туристичної діяльності;
- 4) сформувати адекватну загальну та професійну самооцінку;
- 5) зробити акцент на самостійній роботі майбутніх фахівців (наприклад, створення плану подорожі: прокладення маршруту, бронювання готелю тощо з обмеженим бюджетом).

Виходячи із зазначених завдань, визначимо основні компоненти (етапи) компетентнісної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму:

- 1) когнітивний, або пізнавальний (наявність системи загальних та спеціальних знань, умінь та навичок);
- 2) ціннісно-мотиваційний (потреба у здійсненні професійної діяльності та бажання добитися успіху, почуття відповідальності за організацію цієї діяльності);
- 3) функціонально-діяльнісний (володіння методикою організації напрямів туристичної діяльності, готовність до професійної діяльності);
- 4) рефлексивний (уміння об'єктивно оцінювати власні сили, можливості та результати своєї діяльності; результати особистого досвіду професійної діяльності у туристичній індустрії).

На основі аналізу програм та вимог сучасного ринку праці у сфері туристичної індустрії, а також результатів сучасних дослідників визначимо основні компоненти змісту сучасної професійної підготовки студентів сфери туризму (табл. 1).

Таблиця 1

Основні компоненти змісту сучасної професійної підготовки студентів сфери туризму

Компонент	Зміст
Соціальний	Формування відповідальності, толерантності, культури, знань у галузі іноземних мов, етичної поведінки, полікультурної компетентності
Інформаційний	Формування навичок володіння новими інформаційними технологіями, іноземними мовами та достовірною інформацією з питань туризму
Екологічний	Формування знань загальних законів розвитку суспільства та природи, взаємозв'язку людини та навколишнього середовища, розвиток екологічно чистого простору, екологічної відповідальності за професійну діяльність
Компетентісний	Формування навичок управління та саморегулювання вольової та емоційної сфер, технологіями подолання «професійного вигорання», рефлексивних навичок

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 5]

Реалізація ефективної професійної підготовки майбутніх менеджерів туристичної галузі має базуватися на низці дидактичних принципів, ефективність яких підтверджена сучасною педагогікою вищої професійної освіти. У рамках цього дослідження педагогічну категорію дидактичних принципів будемо розуміти у значенні вихідних положень, що «визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи відповідно до мети виховання та навчання, утворюють концепцію дидактичного процесу і водночас є компонентами єдиної системи».

До провідних дидактичних принципів організації професійної підготовки майбутніх фахівців сфери туризму науковці відносять такі:

- 1) принцип науковості;
- 2) принцип доступності;
- 3) принцип зв'язку теорії та практики;
- 4) принцип єдності групового та індивідуального навчання;
- 5) принцип прикладної (практико-орієнтованої) спрямованості навчання;
- 6) принцип навчання та виховання в колективі;
- 7) принцип безпеки під час організації педагогічного процесу.

На нашу думку, забезпечення ефективної професійної підготовки майбутніх менеджерів туристичної сфери має реалізовуватися на основі врахування таких закономірностей:

- 1) переваги практичної діяльності над теоретичним у процесі навчання;
- 2) створення у рамках освітнього процесу у вищій школі навчальних ситуацій, максимально наближених до діяльності менеджерів із туризму;

3) урахування індивідуальних особливостей студентів – майбутніх менеджерів із туризму;

4) дотримання послідовності навчальних програм під час переходу від початкового етапу навчання до профільного;

5) урахування концентричного підходу до оволодіння спеціальними навчальними темами;

6) забезпечення постійного накопичення студентами досвіду організації та реалізації напрямів багатофункціональної професійної діяльності у сфері туризму.

Ефективність реалізації професійної підготовки майбутніх менеджерів сфери туризму в сучасних умовах передбачає інтеграцію традиційних та інноваційних технологій і методів навчання, а також напрямів формальної та неформальної освіти шляхом організації мережевої взаємодії між закладом вищої освіти та підприємствами туризму.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у сучасних економічних та соціокультурних умовах виникає потреба в удосконаленні професійної туристської освіти. У зв'язку із цим необхідне розроблення методологічних засад реалізації професійної освіти майбутніх спеціалістів сфери туризму на якісно новому рівні. На нашу думку, реалізація професійної підготовки майбутніх менеджерів туристичної галузі з урахуванням позицій компетентісного, системного, діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів, обґрунтованих сучасною педагогікою вищої школи дидактичних принципів, інтеграції традиційного та інноваційного підходів до організації навчально-виховного процесу в контексті формальної та неформальної освіти, спрямованої на формування професійної компетентності та готовності студентів до реалізації професійної діяльності, дасть змогу сучасним вишам випускати справді компетентних фахівців, конкурентоспроможних на вітчизняному та світовому ринках праці у сфері туристичної індустрії.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дутка Г.Я., Гальків Л.І., Козак Б.Б. Наукові дослідження з проблем міжнародного туризму: статистична бібліографія наукових статей. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6724> (дата звернення: 04.09.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.2.
2. Красовський С.О. Дослідження міжнародного туризму в дисертаційних роботах українських науковців. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. 2017. Вип. 25. С. 208–213.
3. Овчарук О.В. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
4. Сокол Т.Г. Педагогічні умови навчально-методичного забезпечення професійної підготовки менеджерів туристичної індустрії : автореф. дис. ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ, 2012. 24 с.

5. Федорченко В.К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : монографія. Київ : Слово, 2004. 472 с.

REFERENCES:

1. Dutka H.Ya., Halkiv L.I., Kozak B.B. (2018) Naukovi doslidzhennia z problem mizhnarodnoho turizmu: statystychna bibliohrafiia naukovykh statei [Scientific research on the problems of international tourism: statistical bibliography of scientific articles]. *Efektivna ekonomika*, no. 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6724> (accessed 4 September 2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.2. (in Ukrainian)

2. Krasovskyi S.O. (2017) Doslidzhennia mizhnarodnoho turizmu v dysertatsiinykh robotakh ukrain-skykh naukovtsiv [Research of international tourism in dissertations of Ukrainian scientists]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Kulturolohiia*. Vyp. 25, pp. 208–213. (in Ukrainian)

3. Ovcharuk O.V. (2004) Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]. Kyiv: K.I.S. 112 p. (in Ukrainian)

4. Sokol T.H. (2012) Pedagogichni umovy navchalno-metodychnoho zabezpechennia profesiinoi pidhotovky menedzheriv turystychnoi industrii [Pedagogical conditions of educational and methodical support of professional training of managers of the tourist industry]. Avtoreferat dys. nats. akad. ped. nauk Ukrainy, In-t ped. osvity i osvity doroslykh. Kyiv. 24 p. (in Ukrainian)

5. Fedorchenko V.K. (2004) Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlia sfery turizmu [Theoretical and methodological principles of training for tourism]. Monohrafiia. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo». 472 p. (in Ukrainian)